PODKOWA LEŚNA
1939 - 1945
WARSZAWA
GRODZISK
STAWISKO
III
Rez. Parów Sójek
Park Miejski
Rez. im. Bolesława Hryniewieckiego
P.L. GŁÓWNA
P.L. WSCHODNIA
P.L. ZACHODNIA
WIEWIÓREK
BORSUCZA
SARNIA
ŁOSIA
ORLA
SOKOLA
SĘPÓW
GOŁĘBIA
SZCZYGLA
PTASIA
BAŻANTÓW
KUKUŁEK
SOJEK
KRASEK
JAST RZĘBIA
SZPAKÓW
WARSZAWSKA
SŁOWIKÓW
WRÓBLA
SŁOWICZA
OGRODOWA
BRWINOWSKA
BŁOŃSKA
GŁÓWNA
BŁOŃSKA
HELENOWSKA
MIEJSKA
MYŚLIWSKA
BOBROWA
WILCZA
RYSIA
KRÓLICZA
LISIA
JELENIA
ŻAMKOWA
JEŻA
DZIKOWA
KRĘCIA
CICHA
WIERZBOWA
11 LISTOPADA
SOSNOWA
WSCHODNIA
GRABOWA
AKACJOWA
KLONOWA
KASZTANOWA
MODRZEWIOWA
JAWOROWA
TOPOLOWA
BRZOZOWA
BUKOWA
DĘBOWA
WIĄZOWA
GRANICZNA
LEŚNA
KOŚCIELNA
ŚWIERKOWA
J. TWARDOWSKIEGO
ZACHODNIA
ST. LILPOPA
LIPOWA
ORZECHOWA
JODŁOWA
SOSNOWA
PARKOWA
KWIATOWA
WŁ. REYMONTA
B. PRUSA
H. SIENKIEWICZA
BLUSZCZOWA
STORCZYKÓW
WRZOSOWA
CZEREMCHY
KONWALII
PAPROCI
SASANEK
JAŁOWCOWA
T. EJSMONDA
S. ŻEROMSKIEGO
A. MICKIEWICZA
J. SŁOWACKIEGO
Z. KRASIŃSKIEGO
MŁOCHOWSKA
IRYSOWA
BOROWIN
MODRZEW
RÓŻANA
JAŚMINOWA
KALINOWA
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ PODKOWA LEŚNA MIASTA • OGRODU
Wydawnictwo dotowane ze środków budżetu Miasta Podkowa Leśna

Podkowa lat wojny i okupacji 1939 – 1945

1 września 1939 r. ok. godz. 17-ej na Podkowę spadły 4 bomby, nie czyniąc większych szkód. Dla miasta i jego mieszkańców zaczęła się II wojna światowa. Jak w całym kraju, i tu obowiązywały okupacyjne zarządzenia, stosowano represje i politykę eksterminacji wobec nielicznych mieszkańców pochodzenia żydowskiego. Wiele rodzin wróciło do Warszawy i tam angażowało się w konspiracyjne działania, ale i w Podkowie żywe tradycje niepodległościowe, zaangażowanie w sprawy publiczne i więzi sąsiedzkie zaowocowały szybkim zorganizowaniem ruchu oporu, zarówno zbrojnego (1939 – ogniwo Związku Obrony Rzeczpospolitej, utworzone przez Henryka Walickiego i Władysława Grefkowicza, a w 1940 r.- kompania ZWZ „Brzezinka", później AK), jak i cywilnego (1939 r. ambulatorium i szpitalik PCK, placówka Rady Głównej Opiekuńczej). Żołnierze „Brzezinki" gromadzili broń, kolportowali podziemną prasę, odbierali spadochroniarzy i zrzuty, uprawiali mały sabotaż, ochraniali spotkania przedstawicieli Polskiego Państwa Podziemnego. Podkowa, wraz z Brwinowem i Milanówkiem były nazywane Małym Londynem. Licząca wówczas ok. 1000 mieszkańców Podkowa przyjmowała uciekinierów nie tylko ze stolicy - w czasie Powstania Warszawskiego i po jego upadku przez miasto przeszło ok. 30 tys. osób, wielu naukowców i artystów. Kwitło życie kulturalne i gospodarcze (pensjonaty, restauracje, sklepiki).

1. **Dworzec EKD w Podkowie Leśnej Głównej** (obecnie WKD). EKD odgrywała ogromną rolę w okresie okupacji – służyła nie tylko przewożeniu ludzi, ale także broni, radiostacji, wydawnictw i żywności. Dawała zatrudnienie wielu naukowcom, artystom i oficerom, a jej pracownicy uczestniczyli w działalności konspiracyjnej, ostrzegali przed łapankami i rewizjami

2. **Skwer Przyjaźni Polsko-Węgierskiej** z tablicą pamiątkową, wystawioną „okupantom". Za sympatię i pomoc okazywaną Polakom stacjonujący w Podkowie oddział honwedów został przez Niemców wycofany z miasta. Skrzyżowanie ul. Jana Pawła II i Akacjowej.

3. **Apteka Wojnarowskich**, konspiracyjny punkt kontaktowy i zaopatrzenia w leki. Ul. Jana Pawła II 4.

4. **Kościół pod wezwaniem św. Krzysztofa**; proboszcz ks. Bronisław Kolasiński uczestniczył w działaniach konspiracyjnych RGO oraz Kurii Arcybiskupich w Warszawie i Krakowie. Przy jego współpracy hm Zygmunt Sobota założył drużynę harcerską Szarych Szeregów. Ul. Jana Pawła II 7.

5. **Restauracja *Pod lipami*** (potem *Pod sosną*, obecnie nieistniejąca) – miejsce spotkań podkowiańskich konspiratorów. Ul. Jana Pawła II 13 A.

6. **Czytelnia Wandy Sucheckiej**, centrum Akcji Pruszkowskiej (ratowania zabytków z burzonej Warszawy), kierowanej przez prof. Stanisława Lorentza. Ul. Jodłowa 20. (Dom znacznie przebudowany)

7. **Dwór *Zarybie*** Haliny i Janusza Regulskich (Komendanta Głównego Straży Obywatelskiej Warszawy), miejsce schronienia profesorów Uniwersytetu Poznańskiego i uciekinierów z Pomorza oraz punkt wyjściowy odbierania zrzutów i spadochroniarzy. Ul. Młochowska 1.

8. **Willa *Borowin*** Niemyskich i Walców. Tu ukrywano ludzi podziemia i Żydów m.in. znanego historyka Marcelego Handelsmana. Ul. Borowin 5.

9. **Willa *Krychów*** Tadeusza Baniewicza, oddział chirurgiczny Szpitala Wolskiego ewakuowanego do Podkowy w trakcie Powstania Warszawskiego. Ul. Kwiatowa 20.

10. **Figurka Chrystusa Frasobliwego**, poświęcona pamięci Jana i Stanisława Lilpopów, poległych w czasie wojny (autor nieznany). Ul. Bażantów, róg Gołębiej.

11. ***Stawisko***, siedziba Anny i Jarosława Iwaszkiewiczów; wojenny „pensjonat" finansowany przez właścicieli, w którym schronienie znajdowało wielu znanych twórców, naukowców i artystów; miejsce konspiracyjnej działalności literackiej, kulturalnej i finansowej (od 1940 r. także ze środków Delegatury Rządu). Ul. Gołębia 1.

12. Miejsce nadania przez Stefana Korbońskiego pierwszej audycji radiowej do Londynu z informacjami z okupowanego kraju. Ul. Orla 6.

13. **Willa *Korabinek*** Henryka Karpińskiego, w której w 1939 r. mieścił się szpital polowy. Ul. Ptasia 6.

14. **Dom Jana Dzierżyńskiego,** w którym mieszkał jego zięć Jerzy Brochocki, ps. „Bruzda", dowódca plutonu Alaska II kompanii „Brzezinka". Ul. Słowicza 25.

15. **Willa *Leszczynka***, w której w czasie okupacji znajdowała się siedziba miejscowej komórki Gestapo. Ul. Słowicza 12.

16. **Sklep i dom rodziny Bonikowskich**, punkt kontaktowy, miejsce spotkań i szkoleń konspiracyjnych (strzelnica w piwnicy). Ul. Brwinowska 7.

17. **Willa *Laleńka*** Józefa Klukowskiego, dowódcy plutonu Alaska I kompanii „Brzezinka"; w gabinecie stomatologicznym jego żony Ireny prowadzono kolportaż prasy konspiracyjnej. Ul. Główna 1A.

18. **Cmentarz** powstały jesienią 1944r. na działce ofiarowanej przez Annę Iwaszkiewiczową; miejsce pochówku 3 Węgrów, zastrzelonych przez Niemców podczas ewakuacji oddziału honwedów oraz zmarłych w Podkowie uczestników Powstania Warszawskiego i podkowiańskich konspiratorów. Wejście od ul. Ogrodowej lub od ul. Głównej.

19. **Dom rodziny Jackowskich**, miejsce zjednoczenia w 1944 r. organizacji niepodległościowych i powołania Centrum Państwowo-Narodowego. Ul. Sarnia 54.

20. **Willa *Bolkowo*** rodziny Dzikiewiczów. Właściciel został zastrzelony w 1942 r., jego żona Jadwiga była delegatką PCK na Podkowę i współorganizatorką szpitala PCK (patrz pkt. 24). Obaj synowie byli żołnierzami AK - Janusz zmarł na skutek ran odniesionych w Powstaniu Warszawskim, Lech był żołnierzem kompanii „Brzezinka" Ul. Jelenia 4.

21. **Pensjonat *Złota Podkowa***, mieszkanie Henryka Walickiego, kpt. Twardego, dowódcy kompanii AK „Brzezinka", zamordowanego przez Niemców. Ul. Jaworowa 13.

22. **Dom rodziny Majkowskich**, siedziba ogniwa Tajnej Organizacji Nauczycielskiej. Po Powstaniu tajne nauczanie w Podkowie objęło 56 uczniów szkoły powszechnej oraz 113 gimnazjalistów i licealistów. Ul. Topolowa 18.

23. **Pomnik żołnierzy kompanii Brzezinka** (proj. Jerzy Juczkowicz). Skrzyżowanie ulic Sosnowej, Bukowej i Topolowej.

24. **Dom rodziny Kreterów**, w którym mieściły się: w 1939 r. oficerski szpital polowy, a następnie ambulatorium PCK, przekształcone ponownie w szpital po Powstaniu Warszawskim, prowadzone przez dr Stefana Purskiego z zespołem. (Dom znacznie przebudowany). Ul. Modrzewiowa 39.

25. **Klub Sportowy**, obecnie Centrum Kultury i Inicjatyw Obywatelskich (Pałacyk Kasyno), oddział wewnętrzny Szpitala Wolskiego ewakuowanego do Podkowy w trakcie Powstania Warszawskiego. Ul. Lilpopa 18.

TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ PODKOWA LEŚNA MIASTO•OGRÓD